

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА В ПОЕЗІЯХ ІВАНА ДРАЧА

Власенко В.В., Цепколенко А.О.

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського

Ще кілька десятиліть тому запровадження до мовної тканини художнього твору термінологічних слів сприймалося як сміливе новаторство і викликало бурхливі дискусії, оскільки ця категорія лексики перебувала на периферії літературної мови, була маловідомою і вважалася виключно раціональною, а тому й неестетичною. У наш час, коли термінологія багатьох галузей науки, техніки й виробництва, колись вузькоспеціальна, стала загальновідомою не тільки у книжно-літературному, а й в усно-розмовному вжитку, змінився її стилістичний статус. Вона стала органічним і масовим компонентом сучасної мови, в тому числі й мови художніх творів. Справді, часте й різноманітне звернення до термінологічної лексики, в тому числі й вузькофахової, в усіх жанрових різновидах сучасної художньої творчості свідчить про величезні пізнавально-метафоричні можливості поетичного слова.

“Нині ми, ані на мить не вагаючись, вводимо в трепетну тканину поезії найсучаснішу наукову термінологію, у філософських візіях апелюємо й до генетичного коду, до так званого підсвідомого, навіть формули вмонтовуємо в рядки. І вважаємо, що це такий же предмет поезії, як і традиційні солов’ї, ромен і калина... І забуваємо, що значною мірою завдячуємо й Іванові Драчеві, який одним із перших, незважаючи на наші ж кпини й іронізми, пробивав цю дорогу... Він став тим першим хоробрим, хто взяв на себе роль каталізатора поетичного перебігу, хто в його усталений і апробований категорійний апарат увів новітні поняття, які до цього вважалися предметом уваги будь-яких виробничих чи наукових галузей, окрім поезії [Олійник 1994:315]”. Іван Драч став одним із тих сміливих новаторів (поруч із Б. Олійником, М. Вінграновським, Л.Костенко, Л. Вишеславським), які показали можливість використання термінологічної лексики у поезії. Це новаторство митця полягало в осмисленні суспільно важливих тем із позиції філософського, морально-етичного бачення, в піднесенні найбуденніших фактів до рівня поетичного узагальнення. Терміни стають джерелом художньої образності, художньої конкретизації. Не втрачаючи ознак книжного походження, вони набувають високого поетичного звучання. Як справедливо зазначає Арнольд [Арнольд 1973:36], навіть один вдало використаний термін може надати поетичному творові відчутний колорит сучасної епохи.

Спостереження над термінологічною лексикою поетичних творів Івана Драча здійснювалось на основі вибраних творів у 2-х томах [Драч 1986], куди ввійшли вірші та поеми шістдесятих-сімдесятих років. Суспільно-політичні зрушення 60-х років щасливо збіглися з небаченим до цього ривком наукової мислі, освоєнням космічного простору. Руйнуючи закостенілі стереотипи української поезії енергією свого таланту, Іван Драч відгукується майже на все, “і

тому в складній єдності з усіма калинами, пижмами, жайворонками у його поезії живуть космічні ракети і чимало інших див доби НТР – аж до... формули ДНК і “кібернетичного собору” [Новиченко 1986:10]”. У ті часи навіть самі назви вражали своїм новаторством: “Балада ДНК – дезоксирибонуклеїнової кислоти”, “Балада про кібернетичний собор”, “Жартівлива балада про теорію відносності”, “Балада синтезу”, “Балада про генеалогію”, “Вірші на перфокартах”, “Протуберанці серця” та багато інших.

Термінологічна лексика поетичних творів Івана Драча досить різноманітна: загальнонаукова, військова, фізична, технічна, космічна, кібернетична, медична, географічна, філологічна, музична, спортивна тощо. Усі досягнення цивілізації в художньому мисленні Драча асоціативно поєднуються із світом природи, суто фольклорними коренями, створюючи свої парадигми тропів (*лекала шляхів, бензиновий мед, центрифуги життя, Боянові метастази, полинові екстази, зоряні механізми, зірок маховики, золоті логарифми зорі, ідуть у піке зірки, буйні ракети тополі та ін.*).

Загальнонаукова термінологія (*теорія, аналогія, синтез, аргумент, експеримент, дискусія, прогноз, закон, еволюція, інтуїція, символи, коди, тести, схеми, формули, теореми, форма і зміст*) у поетичному контексті Драча виступає у несподіваному поєднанні, стає основою індивідуально-авторських новацій свого часу (*дмуться закони, закони кристалізуються, експерименти чухають орбіту*). “Колись Гарпія Лорка сказав: “Що таке поезія? А ось що: поєднання двох слів, про які ніхто не підозрював, що вони можуть поєднатися і, що, поєднавшись, вони виражатимуть нову таємницю кожного разу, коли їх вимовлять” [Сологуб 2002:105]”. Поезія “На дні роси” написана з приводу випуску енциклопедії кібернетики. Тут автор захоплено вигукує: – Уперше в світі! – чуєш – вперше в світі. (Енциклопедія кібернетики вперше у світі вийшла українською мовою у 1973 році). У цьому творі органічно поєдналися поезія природи й поезія істинних досягнень цивілізації, як хліб і сіль:

Це тонізуюча ін'єкція майбутнього

У вену віку, ластівки-чорнявки

Із тої дивовижної весни

Нового часу, що гряде для внуків,

Воли два чорних, що везуть добу

У ярмах цифр, у павутинні схем,

Два чорних огирі, два дивних елеватори,

Наповнені по зав'язку пізнанням.

Тяженні два состави – скільки людства

Лягли під них і рейками гудуть

В тривожних формулах, в гарячих теоремах! (1,245)

У “Баладі про відро” єдність форми і змісту асоціативно переростає від буденного цинкового відра через вишні, груші, дині-дубівки, листя хрону чи гички у повноту буття, що “по вінця насипане небом”.

Я – цинкова форма. А зміст в мені – вишні,

Терново-огненні запилені кулі...

*Я – цинкова **форма**. А зміст в мені – груші,
Суперниці сонця, світильники саду...*

*Я – зрізаний **конус**. А зміст мій до скону –
Все незалежне, що вплине у мене (1, 115).*

Як відомо, дуже виразною рисою термінології у художньому мовленні є руйнування її системності. Автор використовує не певну мікросистему спеціальних термінів, а лише ті елементи різних термінологічних систем, які йому потрібні для художнього зображення дійсності. В результаті художнього переплавлення різноманітної термінологічної лексики створюються віршовані художній контекст, а не науковий чи науково-популярний твір. У поета гармонійно співіснують різні термінологічні елементи: хімічні (*ртуть, миш'як, кальцій, калій*), фізичні (*електрострум, струм, енергія, радіоактивний, нейтронний*), математичні (*конус, циліндр, прямокутник, теорема, інтеграл*) та ін. Іноді поєднуються одразу кілька термінологічних елементів, які можуть відноситися до різних галузей науки. Так, у “Кінобаладі” для “кіновіруючих” поруч із “соборами літератури”, “органом поезії”

*Горить перед очима геометрично безжальний **прямокутник**,
Цей білий **рентген атомної доби**,
Цей білий **амвон** другої половини
двадцятого століття. (1, 152)*

У інших рядках (“Серпнева балада”) поєднання терміна *протон*, що позначає стабільну позитивно заряджену елементарну частинку атомного ядра будь-якого хімічного елемента (СУМ, т.8, с. 324) і виробничого *гудрон*, що в свою чергу позначає густу смолянисту речовину, яку одержують після перегонки нафти і використовують як мастило в шляховому будівництві (СУМ, т.2, с. 189) виростає до поетичного символу доби.

*Згорає серпень золотим крилом,
Згорає серце всупір заборонам,
Відходимо – веслом і череслом,
Приходимо – **протоном і гудроном**. (1, с. 231)*

Або у вірші “Протуберанці сонця”:

*Летить прокльон в зимовий сон, –
Ми розкутурхаєм в двобої
Людський **граніт**, людський **гудрон**... (1,82)*

Різноманітна за складом і широка за обсягом технічна термінологія. Тут і назви речовин (*гас, бензин, керосин, нафта, солідол, цемент, бетон, гудрон, дюраль* та ін.), і механізмів та їх частин (*мотор, турбіна, домкрат, шків, кран, радіатор, вентилятор, центрифуга* та ін.), і назви дій і процесів (*електрозварка,*

зварка автогенна, кристалізація, креслення, детонується, програмувати, розшифрувати, монтувати тощо). Термінолексика, навіть вжита у прямому номінативному значенні, набуває у художньому контексті нового звучання. Не можуть не викликати тривогу рядки:

*Щось моторошне є, коли буяння плоті
Себе вганяє у **цемент і камінь**,
Коли прекрасна жінка в пишнім цвіті
Дитя не тулить у пориві матері,
А доцвітає над **електрозваркою**,
Немов заклята чимось і для чогось! (2, с. 286)*

Автора хвилює залежність людини від штучних мертвих механізмів або процесів. Можливо, тому й закликає сучасників звернутися до природи (“Назад до природи”), зберегти цінність життя:

*Назад до природи – природа вже просить!
Досить **синтетики** – сплутані **коди**.
Досить неправди – правди не досить!
Назад до природи! (2,54)*

Як майстер надзвичайних, блискучих барв слова І. Драч навіть сувору медичну термінолексику інтимізує, вдихає у неї нове життя. Смілива нетрадиційна асоціативність у несподіваному поєднанні термінів породжує нові мовно-естетичні знаки завдяки метафоричній образності (*тінь наркотична, ніч венозна, капіляр соломи, півкапілярчик неба, студінь аорти, рахіти цегли, заліза і скла, лицар аспірину, лицар седуксену, хронічний нежить століть, ревматизм у проклятих-заклятих суглобах мистецтва, пароплави плинуть венами*).

...Ніч венозна

В артеріальну зореніє. (1, 179)

У поетичному контексті відбувається детермінологізація терміна, хоча асоціативне уявлення про первісний зміст у деяких ситуаціях нагадується.

*Блакитний мороз стане сивим морозом.
Той білим серпом все на сніг пережне,
Та біла земля під зимовим **наркозом**
Женьшенем калини врятує мене... (1,226)*

В авторській мовотворчості виявляються безмежні можливості індивідуального осмислення загальноновживаних слів у їх поєднанні зі спеціальними, термінологічними. Звичні загальноновживані слова виходять за межу первинних номінацій, набувають додаткових конотацій, інших внутрішньомовних відношень, наповнюються метафоричним змістом.

*Прозора **струна** соломи,
Золота стеблинка відданості,
Якою стікає сонце –
Сонцегін, капіляр соломи... (1,180)*

Поетичне кредо І. Драча висловлене ним же такими рядками: “Художнику – немає скutih норм. Він – норма сам. Він сам в своєму стилі”. Для поета немає

раз і назавжди встановлених законів. Кожний шукає в безмежних мовних контекстах свій шлях, свої прийоми. Не будемо торкатись інших складників стилю і поезики автора, а спостереження за функціонуванням термінології в поетичній творчості Івана Драча дають підстави стверджувати, що актуальна для свого часу термінологічна лексика органічно входить у його поетичний словник і виступає важливим компонентом індивідуального стилю. Навіть якщо взяти тільки знакові для своєї епохи ракетно-космічні терміни, які в художньому відображенні дійсності уже стали традиційними поетизмами, то у Івана Драча вони вони мають суто “драчівський” індивідуально-авторський стилістичний колорит“. У нього “Уся планета – лиш дрібна зернина Із елеватора космічної надії”. (1, 56) А у “Жартівливій баладі про теорію відносності”:

“Картоплини овальні, неначе планети”.

.....
*Потім беруть ті планети на горб
З їх атмосферою та стратосферою
Та кагатують, а дядько Ригор
Їх зверху соломою, землю їх зверху!* (1, 104)

Поет іноді трохи підкреслено вживає термінологічну лексику поряд із побутово-розмовною, ніби навмисне демонструючи органічне вже входження означуваних ними реалій до фонду загальномовних, буденних, а не екстраординарних понять.

Терміни різних галузей наук у проаналізованих поезіях стають центрами тропейчних переосмислень, важливим джерелом поетичної експресії. Естетичні перетворення термінологічного слова в поетичній мові Івана Драча завжди обертаються низками свіжих метафор, кожна з яких заслуговує на окремий докладніший розгляд.

Література

Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. – Л.: Просвещение, 1973.

Драч І.Ф. Вибрані твори: В 2-х т. / Передмова Л. Новиченка. – К.: Дніпро, 1986.

Олійник Б.І. Тривожні дзвони Івана Драча // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3-х книгах.. – К.: Рось, 1996. – Книга третя. – С. 313 – 319.

Пономарів О.Д. Стилїстика сучасно української мови. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000.

КАЛЬКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СТАН І СТАТУС

Власенко В.В.

Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського

Калькування належить до недостатньо вивчених лінгвістичних явищ. Згадується калькування принагідно як про явище другорядне в працях про запозичення, переклад і міжмовні контакти. У нових підручниках із сучасної української мови (за ред. А.П. Грищенка, М.Я. Плющ та ін.) можна почерпнути не більше того, що було 20-30 років тому. Дізнаємось лише, що “особливим різновидом запозичень є калькування (від фр. *calque* – копія) – переклад значущих частин слова: *прислівник* (лат. *ad + verbum*), *правопис* (гр. *orthos + grapho*)” [Плющ 2000:132]. Або: “Значну кількість становлять лексеми, засвоєні українською мовою шляхом калькування. До них (запозичень) належать суспільно-політичні терміни, слова на позначення соціально-економічних явищ, предметів виробництва та інших реалій, а саме: *багатоверстатник, вантажобіг, виробничник, відмінник, вогнегасник, гучномовець, держплан, колгосп, місяцехід, напівпровідник, радіомовлення та багато інших*”. [Грищенко 1997:198]. Отже, калькування розглядається переважно як “точний переклад складових елементів слова” [Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія 1973:133] поруч із запозиченням як один із шляхів поповнення словника української мови новою лексикою.

Як один із продуктивних способів поповнення лексичного складу мови калькування “заслугує спеціального вивчення, і його не можна “пристебнути” навіть до такої великої проблеми, як лексичне запозичення”, – зауважує один із дослідників калькування [Єфремов 1974:1]. Пророчими стали слова Баллі, який на початку ХХ століття заявляв, що в науці ще належно не поціновано розмах і значення цієї форми мовного впливу, а “запозичення є лише одним із конкретних проявів загальної тенденції, до того ж менш поширеної, ніж калька”... [Баллі 1961:71].

Окремі факти калькування в старослов'янській мові розглядаються в працях В.В.Виноградова, Л.П.Єфремова, Ю.С. Сорокіна, М.Д. Шанського та ін. Латинські лексичні кальки в німецькій мові досліджував О.Я. Матвеев, кальки з німецької мови у російській – К. Флекенштейн, із російської в італійській – М.В. Гачечиладзе, в італійській – Л.А. Пономаренко. У 60-х роках минулого століття з'являється низка праць описового характеру, присвячених вивченню кальок із російської мови в національних мовах колишнього СРСР. Р. Мулліна і Д. Алтабаєва досліджують кальки в казахській мові, Е.М. Ахундзянов – у татарській, Н.І. Бажина – в киргизській, А.А. Савваткова – в марійській, О.К. Палій – у молдавській, Е. Шаахметов – в узбецькій, С. А. Асланян. – в узбецькій. Розмежування різних типів кальок і лексичних запозичень в умовах контактування неспоріднених і неблизькоспоріднених мов не становить особливих труднощів і переважно визначається безпомилково.

Вивчення калькування з близькоспоріднених мов ускладнюється наявністю генетично спільного лексичного шару, пов'язано з труднощами в розмежуванні запозичення, калькування і фактів самостійного лексико-семантичного розвитку. Разом із тим це ніяк не обмежує можливостей калькування, а, на думку деяких мовознавців, навпаки, у близькоспоріднених мовах “більше виражена тенденція до переважання калькування над прямим запозиченням” [Коломієць 1973:240-241]. Такої ж думки дотримуються білоруські дослідники А.Я. Баханьков і М.І Круковський С.В. Семчинський на основі докладного вивчення і узагальнення великого фактичного матеріалу слов'яно-східнороманських контактів приходять до висновку, що процес калькування залежить від спільних рис у структурі контактуючих мов, він полегшується, якщо ці структури типологічно близькі, й гальмується, якщо між ними мало точок дотику [Семчинський 1974:182].

В українському мовознавстві неодноразово вказувалось (праці Г.І. Їжакевич, В.І. Кононенко, В.Т. Коломієць, А.А. Москаленко, Л.С. Паламарчук, М.М. Пилинський, Т.І. Панько та ін.) на активне поповнення українського словника за рахунок калькування з російської мови. Проте відсутність добре розробленої теорії калькування не могло не позначитися на стані наукових досліджень цього складного лінгвістичного явища. Ще й досі чітко не визначена лінгвістична сутність калькування, не вироблено загальноприйнятих принципів для характеристики і класифікації кальок. Крім того, нерідко в сучасних працях уживаються терміни *калька*, *калькування* з виразним негативним забарвленням. Натрапляємо у періодичних виданнях на гасла типу “Обережно калька!”, “Немає звіра страшнішого за кальку” тощо.

Слово *калька* в термінологічному значенні вперше використав Баллі в роботі “Трактат про французьку стилістику”, опублікованій в 1909 році [Баллі 1961]. У російському перекладі визначення Баллі звучить так: “Кальками ми називаємо слова и виражения, образованные механически, путем буквального перевода, по образцу выражений, взятых из иностранного языка” [Баллі 1961:69]. Цей переклад Р. Зорівчак вважає не зовсім адекватним оригіналу і пропонує свій варіант перекладу з французької мови на українську: “Що ж до кальок, то це слова й вислови, утворені автоматично через механічний переклад, за зразком інших висловів, узятих з іноземної мови” [Зорівчак 1983:82]. Можливо, саме через слово “буквальний” у перекладацькій практиці склалося негативне ставлення деяких авторів до цього явища. Деякий час кальки сприймалися як результат буквалізму. Олекса Кундзіч вважав, що “калька обов'язково веде до неточності художнього слова... У ній і штучний порядок слів, і викривлення думки, і зміна тону”... [Кундзіч 1973:90]. Цитована праця була написана ще в 1954 році, коли тільки відбувалося становлення терміна у вітчизняній перекладацькій терміносистемі. Р. Зорівчак [Зорівчак 1983:114] на численних прикладах переконливо доводить, що тільки гіпертрофія калькування, зловживання приводить до буквалізму. І з цим не можна не погодитись. Однобокий підхід на обмеженому лексичному матеріалі не може дати повного явлення про калькування як процес і його результат – кальку.

Термін *калька* прижився і закріпився в багатьох мовах. Думки Баллі щодо кальки, висловлені на початку ХХ століття, уточнюються і знаходять подальший розвиток у дослідженнях зарубіжних і вітчизняних мовознавців. Аналіз різних думок і поглядів, представлених у наукових працях (Єфремова, Баллі, Вайнрайха, Семчинського, Зорівчак, Флекенштейна, Сорокіна, Шанського та ін.) з теоретичних проблем калькування дає підстави вийти за рамки традиційного підходу до калькування і розглядати це складне лінгвістичне явище як частину дериваційної системи номінації (пор. засоби номінації: слова, фразеологізми, синтаксичні словосполучення). Традиційно відповідно до способу калькування розрізняють кальки лексичні (словотвірні), семантичні, фразеологічні, синтаксичні. У теорії лексичного калькування ключове місце належить словотвірному калькуванню, яке повністю вписується в загальну теорію словотворення з його терміносистемою. Класифікація типів кальок здійснюється на встановленні співвідношення структури, мотивованості та словотвірної моделі кальок і об'єктів калькування. Словотвірна мотивованість лексичних кальок має двобічний характер – семантичний і формальний (афіксація, складання, аббревіація) або одnobічний – семантичний (семантичний спосіб творення).

Калька у сучасному українському мовознавстві сприймається не тільки як “буквальний переклад кожної частини іншомовного слова”. Є й інші міркування, наприклад: “Калька (фр. *calque* – копія) – слово або вираз, створені питомими мовними засобами за зразком слів і виразів іншої мови” [Єрмоленко 2001:73]. “Калькування – творення нових слів і виразів шляхом копіювання лексико-семантичних та синтаксичних моделей іншої мови. Напр., складноскорочене слово *лікнеп* (*ліквідація неписьменності*) утворене К. відповідно російського вислову *ликбез* (*ликвідація безграмотності*)”... [Там же:74]. Тобто, калькування становить собою свідомий процес і носить творчий характер. Навіть наведений тут приклад – це результат не буквализму (адже є в українській мові є й слово (*безграмотність*), а творчої думки. Дослідники відзначають, що за характером своїх словотвірних компонентів кальки нічим не відрізняються від самостійних мовних утворень даної мови і сприймаються її носіями як звичайні слова рідної мови [Коломієць 1973:30]. Вони заповнюють словникові прогалини, зберігаючи при цьому загальну структуру, граматику, орфоепію української мови. Кальки в українській мові формувалися під впливом багатьох мов: давньогрец. (*милозвучний, православний*), лат. (*милосердя, землеробство*), нім. (*залізниця, півострів*), фр. (*міжнародний*), англ. (*хмарочос*), польс. (*вірогідний*) та ін. Створені в різні історичні періоди з питомих дериваційно-мотивуючих одиниць, вони органічно вливались в лексичний склад української мови і сприяли розвитку її лексико-семантичної системи. Н.Ф. Клименко в енциклопедії “Українська мова” [2000:228] підтверджує, що багато кальок виникло в українській мові під впливом російської ще в минулі століття (*землевласник, незалежність, співробітник*), а особливо у радянський період (*відмінник, гучномовець, зернохосвище, колгосп, радгосп, недільник, криголам, багатостатник*). Зауважимо, що цей процес триває і нині.

Так, ще донедавна в українській мові не було однослівного відповідника до російського слова *соискатель*. Найповніший для свого часу й донині словник подає описово: **соискатель** (чого) особа, яка (що) бажає одержати (здобути) (що); (*участник соискания*) учасник змагання на одержання (на здобуття) (чого); (*претендент*) претендент (на що) [РУС у 3-х т. Т. 3 1969:340]. З практичних потреб у пошуках більш економного однослівного найменування подекуди з'являються не тільки в живому розмовному мовленні, а й у діловому спілкуванні лексичні еквівалентні варіанти: *пошукач, пошукувач, шукач, пошуківець (пошуковець), здобувач*. Мовною практикою закріпилося слово *здобувач* як нормативна форма, уже засвідчена в Новому російсько-українському словнику-довіднику [Єрмоленко та ін. 1996]. Цілком закономірно продуктивний словотвірний тип іменників із загальним значенням особи діяча (виконавця певної дії, названої дієсловом) мотивується основою префіксального перехідного дієслова, а еквівалентні відношення з російськими віддієслівними іменниками на **-тель** встановлюються в українській мові за допомогою суфікса суб'єктивної семантики **-ч /-ач/**. Пор.: укр. *споживач, користувач, винищувач, викладач, відвідувач* – рос. *потребитель, пользователь, истребитель, преподаватель, посетитель* і под. Відповідно **здобувач** – той, хто захищає дисертацію, *здобуває* науковий ступінь, а дисертація *на здобуття* наукового ступеня кандидата чи доктора... Усі інші форми (названі вище) – ненормативні кальки. Калькування може здійснюватися шляхом проб і помилок, супроводжуватися іноді появою дублетних найменувань (*запобіжник, застережник*), омонімічних (*шукач – искатель, шукач – соискатель*), які в ряді випадків функціонують у мові паралельно, або певний час можуть співіснувати, конкурувати, а згодом розмежуватись у результаті семантичної диференціації. У російсько-українському словнику складної лексики Святослав Караванський подає до слів *искатель* і *соискатель* словникові статті, де засвідчено паралельно слово *шукач* з омонімічним значенням [Караванський 1998].

Аналіз фактів калькування на основі двомовних (російсько-українських) лексикографічних праць логічно підводить до певних висновків.

Лексичне калькування в сучасній українській мові становить собою свідому цілеспрямовану діяльність двомовних суб'єктів, зумовлену взаємодією лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів.

Калькування здійснюється за словотвірними законами і правилами сучасної української мови і носить творчий характер.

Створення лексичних кальок здійснюється переважно за продуктивними в той чи інший період моделями і сприяє активізації потенційних можливостей рідної мови, встановленню нових парадигматичних і синтагматичних відношень, розвиткові полісемії, синонімії.

У процесі калькування можлива поява невдалих, ненормативних кальок типу *міроприємство, співпадати, багаточисленний* тощо, які заслуговують окремого докладного вивчення.

Література

- Балли Ш. Французская стилистика. – М.: Изд-во иностр. лит., 1961.
- Ефремов.Л.П. Основы теории лексического калькирования. – Алма-Ата, 1974.
- Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001.
- Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів: Вид-во Вища шк. при ЛДУ, 1983.
- Караванський Святослав. Російсько-український словник складної лексики. – К.: Видавничий центр “Академія”, 1998.
- Клименко Н.Ф. / Українська мова. Енциклопедія. – К.: Укр. енцикл, 2000.
- Коломієць В.Т. Розвиток словотвору слов’янських мов у післявоєнний період. – К.: Наук. думка, 1973.
- Кундзіч О.Л. Творчі проблеми перекладу. – К.: Дніпро, 1973.
- Новий російсько-український словник-довідник: Близько 65 тис. слів / С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко, К.В. Ленець, Л.О. Пустовіт. – К.: Довіра, 1996.
- Російсько-український словник: У.3-х т. К.: Наук. думка, 1968. – Т. 3.
- Семчинський С.В. Семантична інтерференція мов. К.: Вища шк., 1974.
- Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. – К.: Наук. думка, 1973.
- Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – 2-ге вид., перероб.і допов.– К.: Вища шк., 1997.
- Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. М.Я. Плющ. – 2-ге вид., перероб.і допов.– К.: Вища шк., 2000.

